

HENRIK HOLTON

OPTIKER, F.A.A.O.
SYNSCENTRALEN
VORDINGBORG

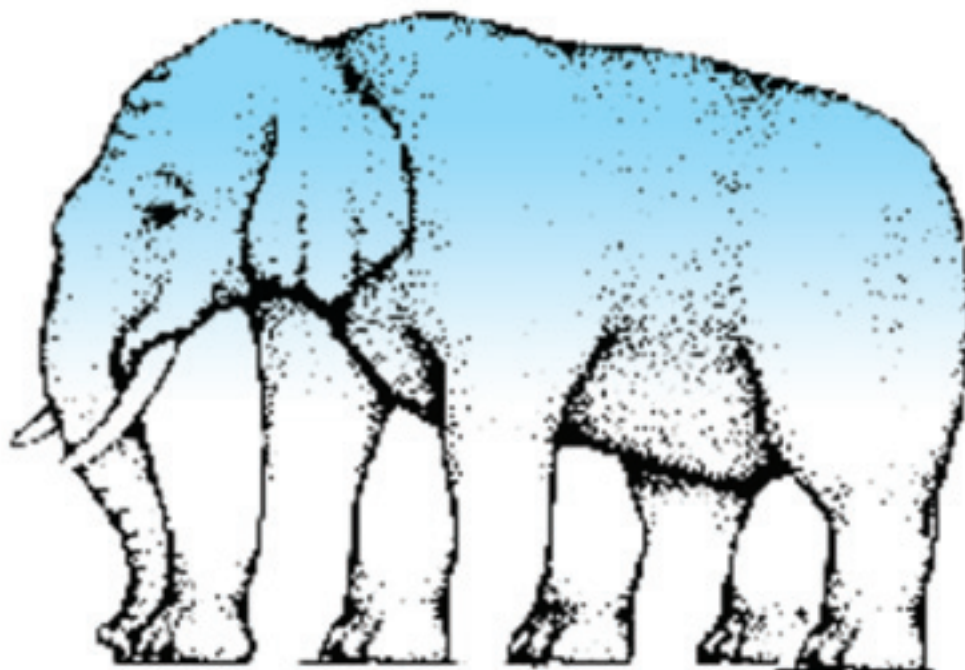
Godt nok ikke en elefant – men en sort kat med hvide pletter!

For nylig havde jeg en 77 årig kvinde til synsprøve. Hun var henvist af øjenlæge pga. alderspletter på nethinden (AMD) og havde som følge heraf forskellige former for synsproblemer. Der var særligt ét synsproblem, som gik hende på. Hun så syner! Hver gang hun skulle se TV, bemærkede hun, at der lå en stor sort og hvidpletet kat oven på fjernsynet. Katten, som var en visuel hallucination, fremstod ikke grumset og uklar, men fuldstændig virkelig, idet hun tydeligt kunne se detaljer, som fx pelsstruktur og øjenfarve. Katten blev liggende oven på fjernsynet også efter, at hun havde slukket for det, men forsvandt så efter et par timer.

Denne oplevelse havde hun næsten hver gang, hun skulle se TV. Hun var godt klar over, at katten var en illusion, men hun var bange for at

Ser du lyseblå elefanter?

Så er du sandsynligvis helt normal – trods alt... Læs her om Charles Bonnet Syndrom - et unødvendigt tabu

Lyseblå – ja – men med hvor mange ben? Morale: Man kan ikke helt stole på sin hjerne...

fortælle sin ægtefælle, børn og sin læge om det. De skulle jo nødig tro, at hun var ved at blive dement eller det, som er værre. Samtidig gik hun og var bekymret. For hvad var der galt med hende. Var hun ved at blive syg?

Svagsynede og blinde kan ofte opleve Charles Bonnet Syndrom

Jeg kunne berolige hende med, at synerne, som hun oplevede, var et fænomen, som mange andre med nedsat syn også har. Fænomenet er kendt som Charles Bonnet Syndrom og er ganske ufarligt. Men hvad er Charles Bonnet Syndrom, hvem får det, hvordan opleves det,

og hvad er forklaringen på fænomenet?

Først lidt historie

Charles Bonnet var en svejtsisk videnskabsmand, der levede i det attende århundrede. I 1769 observerede han, at bedstefaderen begyndte at se syner i forbindelse med, at hans syn blev stadig dårligere pga. tiltagende grå stær i begge øjne. Bedstefaderen var fuldstændig klar over, at hans syner var indbildning, idet de opstod og forsvandt spontant, varierede i størrelse og var lydløse. Hans syner viste sig som bygninger, landskaber, mennesker og fugle. Da Charles Bonnet blev ældre og selv fik forringet syn, oplevede han også denne form for syner.

Charles Bonnet Syndrom en hyppig følgevirkning ved AMD, grå og grøn stær

Den tilstand, hvor man som følge af nedsat syn oplever at se syner, kendes i dag som Charles Bonnet Syndrom. Det specielle ved Charles Bonnet Syndrom er, at patienten er fuld bevidst om, at synerne ikke er virkelige. Charles Bonnets Syndrom er derfor ikke et symptom på demenssygdom eller anden psykiatrisk lidelse, men blot en følgetilstand, man som øjenpatient kan opleve, når ens syn er forringet. Man regner med, at ca. 27% af dem, der har alderspletter på nethinden (AMD), oplever at se syner flere gange om måneden eller hyppigere, men

tilstanden ses også ved grøn og grå stær samt ved sukkersygeforandringer på øjets nethinde.

Opleves med såvel lukkede som åbne øjne

De syner, man kan opleve ved Charles Bonnet Syndrom, varierer fra lysglimt, mønstre som surrealistiske flydende, farvede firkanter og cirkler til billeder af mennesker, dyr og landskaber. Typisk har man ikke kontrol over, hvornår synerne opstår, eller hvor lang tid de varer. Varigheden for en visuel hallucination kan veksle fra få minutter til flere timer og kan forekomme ved både åbne og lukkede øjne. Desuden er det almindeligt, at det er det samme tilbage-

vendende tema, man ser. Ser man fx en kat, som nævnt i indledningen, vil man typisk blive ved med at se katte.

Eksempler fra det virkelige liv

I det følgende vil jeg gengive nogle patientberetninger, der viser, hvor forskelligt synerne kan optræde i forbindelse med Charles Bonnet Syndrom:

▶ Når jeg mødes med mine logebrødre, bærer vi altid hvide skjorter. Men ved sidste møde havde alle, til min store undren, 'udskiftet' deres hvide skjorter til stærkt blomsterspraglede skjorter (mand 77 år).

- ▶ Når jeg sidder i min stol og slapper af, ser jeg Danmarks gamle konger træde ud af væggen (kvinde 82 år).
- ▶ Når jeg kigger ud af mit stuevindue og ser ned i min have, ser jeg et lokomotiv, der kører tværs igennem haven (kvinde 76 år).
- ▶ Når jeg ser ned i min baghave, kan jeg se en masse børn, der løber rundt og leger. Det mærkværdige er, at de har samme slags tøj på, som jeg selv gik i, da jeg var barn for over 70 år siden (kvinde 83 år).
- ▶ Når jeg kigger ud på vejen fra mit køkkenvindue, står der ofte en ko midt på vejen og spærrer for trafikken. I starten var jeg bange for, hvad der ville ske, hvis der kom en bil kørende, og den ikke kom væk fra vejen i tide (mand 79 år).
- ▶ Når jeg ser over på min nabos hus, er det skotskternet (mand 84 år).
- ▶ Når jeg ser ud over mine marker en mørk januar dag, bugner markerne af de smukkeste røde tulipaner (kvinde 84 år).
- ▶ Når jeg står op og tisser og ser ned i toiletet, ser jeg de frodigste og farverige blomster, der slynger sig op af toiletkummen (mand 80 år).

Charles Bonnet
Naturforsker og filosof
(1720 - 1793)

Charles Bonnet Syndrom har fællestræk med fantomsmerter

Som vi kan forstå af disse patientberetninger, spænder synerne fra det helt almindelige til surrealistiske 'Salvador Dali' billeder. Den egentlige årsag til disse syner er stadig uafklaret, men forskning viser, at den grundlæggende årsag kan sammenlignes med fantomsmerter. Når et menneske eksempelvis kan mærke smerter i et ben, der er amputeret, skyldes det, at hjernen stadig oplever at modtage signaler fra benets nerver. Hvis man skal overføre dette til synet, kan man forklare Charles Bon-

net Syndrom med, at hjernen stadig tror, at den modtager synsinformationer fra de millioner af synsceller, der er gået til grunde pga. øjenssygdom som fx alderspletter på nethinden osv.

Man kender ikke den udløsende årsag til Charles Bonnet Syndrom. Men forskning viser, at ældre mennesker, der enten lever alene, er socialt isoleret, stressede eller inaktive, hyppigere oplever at se syner ved nedsat syn end mennesker, der er aktive og som har et socialt netværk.

Charles Bonnet Syndrom er harmløs
Varigheden af Charles Bonnet

Syndrom varierer fra få måneder til flere år - men er i øvrigt harmløs. Der findes ingen behandling for Charles Bonnets Syndrom, men tilbagemeldinger fra patienter viser, at man til tider kan få synerne til at gå væk ved enten at blinke, lukke øjnene eller ved bevidst at fokusere på noget helt andet. Hvad der hjælper bedst, skal man selv afprøve, men vigtigst af alt er, at man ikke fortvivler eller blive bange, hvis man oplever at se syner. Charles Bonnet Syndrom er ikke et symptom på psykisk lidelse eller demens, men blot en konsekvens af, at hjernen spiller os et puds en gang i mellem. ■